

Артур ЧОРНИЙ

курсант 2-го курсу факультету
підготовки фахівців для органів
досудового розслідування
Національної поліції України

Дмитро ТІНІН

старший викладач кафедри
тактико-спеціальної підготовки

Науковий керівник:

Марина ВОЙТЮК

викладач кафедри теорії та історії
держави та права, конституційного
права та прав людини

*(Дніпровський державний
університет внутрішніх справ,
м. Дніпро, Україна)*

СТАМБУЛЬСЬКА КОНВЕНЦІЯ В ДІЇ: ЯК ВІЙНА ЗМІНЮЄ ПІДХІД ДО ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ В УКРАЇНІ

Стамбульська конвенція, яка підписана Україною в 2011 році та ратифікована в 2022 році, є основним міжнародним документом для боротьби з насильством щодо жінок, запобігання домашньому насильству та забезпечення гендерної рівності. Вона передбачає низку зобов'язань для держав-учасників, зокрема створення ефективних механізмів захисту жертв насильства та попередження його проявів. Однак війна, що триває в Україні, суттєво змінила підходи до гендерної рівності та створила нові виклики для реалізації цих зобов'язань. В умовах збройного конфлікту гендерні проблеми набувають нових форм, і тому необхідно адаптувати національну політику та закони для більш ефективного захисту жінок.

Стамбульська конвенція визначає правові стандарти щодо запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству, а також забезпечення їхніх прав у надзвичайних ситуаціях. Україна підписала цей документ в 2011 році, а ратифікувала його в 2022 році (Закон України № 2319-IX від 20 червня 2022 року). Це означає, що Україна зобов'язалася запровадити низку нормативних актів і стратегій, спрямованих на боротьбу з насильством та дискримінацією, а також на захист жертв насильства.

Для виконання положень Стамбульської конвенції Україна ухвалила важливі закони, зокрема:

- Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» № 2229-VIII від 7 грудня 2017 року, який визначає заходи для боротьби з домашнім насильством та захисту жертв насильства в сім'ї.
- Зміни до Кримінального кодексу України, що посилюють відповідальність за насильство, сексуальні домагання, торгівлю людьми та інші злочини, спрямовані проти жінок. Наприклад, статті 152–156 криміналізують насильницькі злочини, передбачаючи покарання для винних.

Незважаючи на це, в умовах правового режиму воєнний стан, запроваджений в Україні, ставить нові виклики перед виконанням зобов'язань, передбачених Стамбульською конвенцією. Повномасштабне вторгнення держави-агресорки та вчинення насильства щодо жінок, зокрема з боку окупаційних військ, є одним із найбільш болючих аспектів війни. Згідно з даними міжнародних організацій, жінки в зонах конфлікту часто зазнають сексуального насильства, викрадення для використання в сексуальних цілях, а також насильства з боку військових підрозділів агресора.

На жаль, ці проблеми не обмежуються лише територіями, безпосередньо захопленими ворогом. Війна сприяла зростанню домашнього насильства в умовах соціально-психологічної напруги, яку викликають бойові дії, руйнування інфраструктури та загальна економічна криза.

Для боротьби з цими явищами важливо забезпечити належний доступ до кризових центрів, медичних та психологічних послуг, а також допомогу у відновленні правового статусу жертв насильства. На жаль, через обмежений доступ до цих послуг в умовах війни,

багато жінок не мають змоги скористатися необхідною допомогою.

Війна в Україні також кардинально змінила роль жінок у суспільстві. Вони активно долучаються до процесів оборони та відбудови країни. За даними Міністерства оборони України, понад 60 000 жінок служать в українських збройних силах, з яких приблизно 5 000 виконують бойові завдання на передовій. Жінки також беруть участь у волонтерському русі, допомагаючи з гуманітарною допомогою, медичними послугами та забезпеченням військових.

Закон України № 2232-ХІІ «Про військовий обов'язок і військову службу» дозволяє жінкам служити на рівних правах з чоловіками в армії. Вони обіймають різні посади, від медичних працівників до командирів підрозділів, що є великим досягненням у сфері гендерної рівності. Проте повернення жінок із зони бойових дій після війни може супроводжуватися складнощами в реінтеграції у мирне життя, включно з труднощами з працевлаштуванням, доступом до медичних послуг та психологічною підтримкою.

Війна суттєво змінює гендерну політику, особливо в частині соціального захисту жінок та внутрішньо переміщених осіб (далі – ВПО). Жінки, які стали ВПО через бойові дії, часто опиняються в скрутному становищі, оскільки багато з них залишаються без необхідної підтримки в нових умовах. Однак держава зобов'язана надати їм всю необхідну допомогу в межах законів України про внутрішньо переміщених осіб та соціальний захист жінок.

Отже, війна в Україні внесла серйозні корективи у питання гендерної рівності. Жінки стали активними учасницями війни, а також зіткнулися з новими формами насильства. Водночас війна стала каталізатором змін у державній політиці щодо гендерної рівності. Українська держава змогла адаптувати законодавство до вимог міжнародних стандартів, таких як Стамбульська конвенція, але знову ж таки, обставини війни вимагають подальшого удосконалення правових механізмів і забезпечення належного захисту жертв насильства.

1. Про запобігання та протидію домашньому насильству : Закон України від 7 грудня 2017 року № 2229-VIII.

2. Кримінальний кодекс України (ст. 152–156).

3. Про правовий статус та соціальний захист внутрішньо переміщених осіб : Закон України від 20 жовтня 2014 року №1706-VII.

4. Про військовий обов'язок і військову службу Закон України № 2232-ХІІ.

5. Стамбульська конвенція (Конвенція Ради Європи про запобігання насильству щодо жінок і домашньому насильству).

6. ООН « Щорічний звіт щодо насильства проти жінок і дівчат у зонах конфлікту», 2022.

7. Крисанович М. В. Гендерна рівність у часи війни: виклики та можливості для України. Київ, 2023.